

Het achterhoedegevecht van de jihadi's

Interview

Na Madrid was Londen aan de beurt. Zelfs de best beveiligde stad in West- Europa ontsnapt niet aan terreur. Ontploffen er morgen bommen in Milaan en Kopenhagen? „Terrorisme verslaat zichzelf. Met elke aanslag maken de terroristen de tegenstander sterker.”

Het Madrid-scenario heeft zich op een haast identieke manier herhaald in Londen, ondanks alle veiligheidsmaatregelen. Was u verrast?

„Dat het kon gebeuren, was al heel lang voorspeld. De vraag was niet *of*, maar *wanneer*. Ik herhaal wat ik al lang zeg: Al-Qaeda bestaat niet meer. Nu worden we geconfronteerd met een veel gevaarlijker situatie. Overall kunnen kleine vriendengroepen radicaliseren en plots tot zelfontbranding komen. Dat is gebeurd in Madrid, dat is hoogstwaarschijnlijk ook in Londen gebeurd en het kan morgen elders gebeuren.”

Het is intussen wel duidelijk dat Bin Laden geen bevelen uitdeelt vanuit een centrale commandopost. Maar is het beeld van die versplinterde, lokale groepen ook niet overdreven? Uit elk onderzoek blijkt dat de terroristen elkaar kennen, frequent reizen, in Afghanistan of zelfs in Irak zijn geweest en soms ook familiebanden hebben.

„Ik vergelijk graag met de anarchisten van eind 19de eeuw. Er was geen internationaal anarchistisch netwerk dat van bovenaf aanslagen organiseerde, maar de lokale activisten reisden wel veel. Er heerste een ons-kent-onsgevoel onder heel kleine groepen. De Baader-Meinhof Groep, de CCC en de Rote Armee Fraktion ontmoetten elkaar destijds ook. Zo ook de terroristen vandaag: ze inspireren elkaar, geven recepten door. Maar de dynamiek is lokaal. Vandaar dat internationale politiesamenwerking om een internationaal netwerk te ontmantelen, niet langer volstaat. Die aanpak heeft gewerkt om de ruggengraat van Al-Qaeda te breken. Maar vandaag is Al-Qaeda een virtueel verbindingssteken tussen lokale groepen.

Maar u zegt zelf: er zijn contacten, ze reizen rond. Dat moet de politie toch kunnen traceren?

„Dat doet ze ook. Er zijn sinds 11 september op die manier 4.000 verdachten gearresteerd. Maar dat men in Londen geen aanwijzingen had, dat het dreigingsniveau zelfs verlaagd was van *'severe'* naar *'substantial'*, wijst erop dat de daders wellicht weinig contact hadden met andere groepen." „We onderzoeken waarom bepaalde groepen gevoeliger zijn voor radicalisering dan andere. Heel concreet: waarom vooral groepen tweede- en derdegeneratiejongeren van Noord-Afrikaanse afkomst in de verleiding komen van het jihadi-gedachtegoed. Dat kleine groepen in verschillende landen tegelijk tot actie overgaan, heeft vooral te maken met een gelijke sociale context in die landen, een context van marginalisering en vernedering die sterk leeft in alle moslimgemeenschappen. Er heerst een enorm gevoel van solidariteit. Die potente onderstroom moeten we droogleggen."

We moeten de voedingsbodem aanpakken, luidt het dan.

„Uiteraard. Niet-moslims moeten beseffen dat die jihadi's heel kleine, geïsoleerde groepen vormen binnen de migrantengemeenschappen. Bin Laden zou niet liever willen dan dat we moslim en terreur gaan vereenzelvigen. Die fout mogen we absoluut niet maken."

„Niet-moslims moeten ook beseffen dat de eerste slachtoffers van die hele reeks aanslagen, die begonnen is begin jaren negentig, aan het einde van de Afghanistan-oorlog, moslims zijn. We hebben de telling gedaan: de jihadi-terreur heeft 175.000 doden gemaakt in moslimlanden, en 4.000 in het Westen, waaronder de 3.000 in de WTC-torens. Het debat leeft binnen migrantengemeenschappen. Zij weten ook niet wat ze moeten doen met de radicaliserende jongeren. Onze beste bondgenoten in de strijd tegen terreur zijn de migrantengemeenschappen zelf."

Informatie over en zelfs infiltratie in die groepen moet voor een stuk vanuit de eigen gemeenschap gebeuren. De vraag is waar hun loyaliteit ligt.

„Je zult het debat binnen de moslimgemeenschap in elk geval niet vooruithelpen door hen als groep verdacht te maken. De aanpak van België of Frankrijk verschilt op dat vlak toch sterk van die in Nederland, bijvoorbeeld. Wij zijn begin jaren negentig voor het eerst geconfronteerd met jihadi-terrorisme van de Algerijnse GIA. Onze veiligheidsdiensten zijn zich toen al gaan specialiseren in terrorisme, Arabische cultuur en taal, en de migrantenproblematiek. Er zijn contacten gelegd met lokale migrantengemeenschappen, die nu nog vruchten afwerpen." „Met als resultaat dat bij onze politiediensten, maar ook in politiek en pers, een grotere gevoeligheid bestaat voor de situatie op het terrein. Men speelt kort op de bal, men laat zich niet op stang jagen. In tegenstelling tot Nederland, waar na de moord op Van Gogh een hysterisch debat is ontstaan rond terrorisme, dat zich vermengd heeft met het integratiedebat. Het is gevaarlijk om complexe samenlevingsproblemen te versimpelen tot slogans over cultuur en terrorisme."

U noemt onze aanpak 'multicultureler'. Toch is 99 procent van ons veiligheidskorps blank, terwijl het veelkleurige korps in Nederland de samenstelling van de maatschappij weerspiegelt.

„Er zouden meer jongeren uit de migrantengemeenschap moeten toetreden tot de politiediensten. Maar dat ligt moeilijk. Ze worden voor een stuk gewantrouwd door hun gemeenschap. En ze stoten op racisme binnen bepaalde politiekorpsen.”

Daar komen we weer uit bij het loyaliteitsconflict: voor wie kies je?

„Integratie impliceert dat de migranten hun nieuwe land accepteren. Maar omgekeerd moeten wij ervoor zorgen dat het principe 'alle Belgen gelijk voor de wet' ook onverkort voor hen geldt. De overheid moet kordaat optreden tegen alle vormen van discriminatie. Dat is de enige manier om het debat over terreur binnen de migrantengemeenschap te bevorderen.”

Maar ook Diego uit Ecuador en Joseph uit Congo stoten op discriminatie . Toch komen zij niet in de verleiding om terreurdaden te plegen. Er gaat blijkbaar ook een heel sterk appèl uit van de jihadi-ideologie.

„Inderdaad. Het jihadi-salafisme heeft naar moslimgemeenschappen toe de rol overgenomen van het marxisme destijds naar de arbeidersgemeenschap toe. Het is de ideologie van de onderdrukten, die ertoe leidt dat radicale jongeren die zich hier noch in hun land van herkomst thuisvoelen, zich kunnen identificeren met hun onderdrukte geloofsgemeenschap wereldwijd. Ze spiegelen zich aan het voorbeeld van Bin Laden en beschouwen zich als de voorhoede van een verdrukte minderheid. Vandaar dat binnen de migrantengemeenschap ook het besef groeit dat men moet ophouden met zich altijd in die slachtofferrol te wentelen.”

Wordt die 'voedingsbodem' op den duur geen holle term? Men zal discriminatie en armoede niet van vandaag op morgen uit de wereld helpen .

„Daar verzet ik me tegen. Die voedingsbodem is wel concreet te beschrijven: een mondiaal gevoel van vernedering, gecombineerd met lokale redenen, die verschillen van Tsjetsjenië over Egypte tot Nederland. Vergelijk opnieuw met de anarchisten. De wereld gaat voor het eerst door een proces van mondialisering, die vooral de rijken ten goede is gekomen. De arbeidersklasse voelt zich uitgesloten. Een heel klein clubje van anarchistische terroristen gaat over tot terreur, om als voorhoede die grote groep de weg

te wijzen. Dat maakte van de arbeider geen terrorist."

„Het anarchistische terrorisme had een even grote impact op de samenleving als het jihadi-terrorisme vandaag. In 1901 werd zelfs de president van de VS vermoord (*William McKinley, nvdr*) . Stel je voor welke schok toen door de wereld ging."

„Die terreur is geëindigd om twee redenen. De georganiseerde arbeidersbeweging is erin geslaagd de erkenning van de arbeider in de samenleving te realiseren. En twee: terreur is *self-defeating* . Dat ondervinden de jihadi's nu al in toenemende mate. Wat men beoogt met terreurdaden, heeft het omgekeerde effect: je versterkt alleen je vijand. Jihadi's zitten in een impasse en voeren een achterhoedegevecht. Terroristen hebben nog nooit hun doel bereikt."

Als jihadi's erin slagen om na Madrid ook in de best beveiligde stad van Europa een aanslag te plegen, zou ik zeggen dat hun zelfvertrouwen alleen maar toeneemt. Morgen zijn Milaan en Kopenhagen aan de beurt.

„Dat kan. Maar tegelijk heeft de Britse Muslim Council de aanslagen onmiddellijk veroordeeld. De Moslimraad van Spanje heeft na 11 maart een fatwa uitgevaardigd tegen Bin Laden. Onder de Saudische oelema's (*schriftgeleerden, nvdr*) woedt volop de discussie over de incompatibiliteit van Bin Ladens tactiek en de sharia. Met elke moslim die het slachtoffer wordt van een jihadi, vermindert de legitimiteit van die jihadi-terreur in de ogen van de moslimgemeenschap. Terroristen zijn altijd minderheden geweest, en maatschappijen hebben altijd de neiging gehad om op hun daden te overreageren."

„Bovendien is terrorisme van alle tijden, en zal het ook altijd bestaan. Al wat je kunt doen, is de impact ervan, wat slachtoffers betreft, maar ook politiek en sociaal, zo minimaal mogelijk houden. En daarvoor heb je de veiligheidsdiensten nodig."

Die nog altijd niet optimaal functioneren, zo luidt de kritiek.

„De samenwerking tussen politiediensten werkt beter dan men soms laat doorschemeren. Het functioneert in elk geval zeer goed op bilateraal niveau. Veiligheidsdiensten werken volgens het principe: ik heb iets, wat heb jij? Het is zeer moeilijk om dat te multilateraliseren of te institutionaliseren. Maar ze werken wel samen, vaak los van de bestaande structuren. Zie maar het gedeelde kantoor van Amerikaanse en Franse veiligheidsdiensten in Parijs, waarvan *The New York Times* onlangs het bestaan onthulde. Ondanks de grote politieke verschillen tussen beide landen werken ze politieel blijkbaar uitstekend samen."

Tony Blair probeerde enkele 'grondoorzaken' bovenaan op de agenda van de G8 te plaatsen: armoede in Afrika, klimaatverandering. De terroristen zijn er toch in geslaagd zichzelf weer bovenaan op de agenda te plaatsen.

„Toch moeten we ermee ophouden de internationale politiek te laten domineren door de heilige driehoek van het kwaad: terrorisme, massavernietigingswapens en de As van het Kwaad. Er bestaan veel groter bedreigingen voor veel meer mensen dan het terrorisme, zoals aids en burgeroorlogen in Afrika, criminaliteit in Latijns-Amerika of ecologische ontregeling.”

Allemaal werk van lange adem, met de bijkomende remmende factor dat Amerika die analyse en de daaraan gekoppelde strategie niet deelt.

„Klopt. En ik betreur dat de Europese Commissie en de Europese Raad niet meer de ambitie hebben om als Unie een alternatieve internationale agenda te schragen. We zijn zozeer bezig met navelstaarderij dat we onze rol in de wereld vergeten. Europa moet zijn kanalen in de Arabische wereld beter exploiteren om, heel concreet, een dialoog aan te gaan met de islamisten. Niet de gewelddadige islamisten, maar zij die in naam van de islam aan politiek doen. Een aantal van die islamisten, zoals de Turkse Welvaartspartij, de Moslimbroederschap of de PJD in Marokko, hebben zich afgekeerd van het 'voorhoede-idee' en de terreur en hebben de spelregels van de nationale staat aanvaard. Er is dus, bij een aantal van die islamistenbewegingen, een ommekeer. We hebben een politieke dialoog met hen nodig.”

Dat zult u toch maar moeilijk verkocht krijgen. Niet alleen bij de VS, maar ook bij de Europese bevolking, die steeds afkeriger wordt van pakweg een Turkse toetreding tot de EU.

„Het zal in elk geval niet makkelijk zijn. Er is heel veel twijfel, zowel van islamistische als van Europese kant, over elkaars *hidden agenda*. Maar het is een oefening die moet gebeuren.”

De VS varen hun eigen koers, de EU is haar ambitie én het vertrouwen van de burger kwijt. De vooruitzichten voor een andere aanpak van terreur zijn weinig hoopgevend.

„Het anarchistisch terrorisme heeft geduurd van 1885 tot 1905. Het jihadi- terrorisme is begonnen begin jaren negentig.”

Kortom, we zullen het nog even moeten uitzweten.

„Nee, er is geen enkele garantie dat het terrorisme vanzelf zal eindigen. Maar als we op het geschetste pad doorgaan, zullen de terroristen, *insjallah*, in toenemende mate af te rekenen hebben met de vijandigheid van die mensen in wier naam ze hun misdaden plegen.

(De Standaard, 9 juli 2005)